

ANMED

ANADOLU AKDENİZİ
Arkeoloji Haberleri

2011-9

*News of Archaeology from
ANATOLIA'S MEDITERRANEAN AREAS*

Çaltılar Yüzey Araştırması 2010

Çaltılar Survey Project 2010

Nicoletta MOMIGLIANO – Alan GREAVES – Tamar HODOS – Belgin AKSOY

Çaltılar Höyüğü Lykia'nın kuzeyinde, Oinoanda ve Balbura antik kentlerine yakın yaylaklarda yer alan önemli ve uzun süreli bir yerleşim yeridir. Belli başlı yerleşim evreleri Geç Kalkolitik Dönem (İ.Ö. 4. binyıl) ile Arkaik Dönem (İ.Ö. 6. yy.) arasına tarihlenirken, daha sonraki dönemlere işaret eden bulgular azdır. Araştırmalar Klasik Dönem öncesi Lykia'daki maddi kültür, çevre ve yerleşim tarihine ilişkin bilgilerimize önemli katkılar sağlayacaktır.*

Üçüncü sezona özgü faaliyetlerimiz ve amacımız, aşağıda da belirtildiği gibi çalışmanın yüzey aşamasının ve geleceğe yönelik hazırlıkların tamamlanmasıyla ilgiliydi. Bunlar arasında a) 2008-09 yılında toplanmış malzeme üstünde daha fazla araştırma yapıp yayınlanmak üzere kayda geçirilmesi; b) höyükte başka jeofizik incelemeler yapılması; c) yerleşmenin civarının jeomorfolojik incelemesine devam edilmesi; d) modern köyde yeniden

Çaltılar höyük is a substantial and long-lived settlement mound located in the summer pastures of northern Lycia, close to the Graeco-Roman cities of Oinoanda and Balbura. Its main phases of occupation date from the Late Chalcolithic (late 4th millennium B.C.) to the Archaic period (6th century B.C.), with little evidence of later occupation or use. Its investigations will provide an important contribution to our knowledge of the material culture, environment, and settlement history of pre-Classical Lycia*.

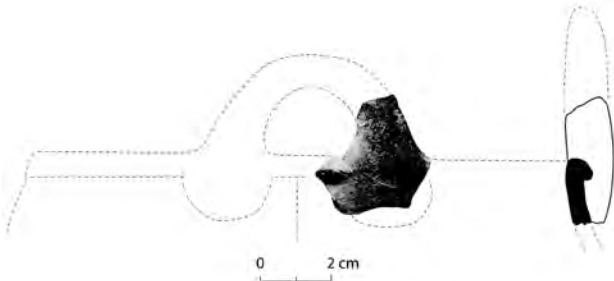
The specific objectives and activities of our third season, as discussed below, were linked to the completion of the survey stage of the project and preparations for the future. These included: a) further study and recording for publication of the artefacts collected in 2008-9; b) additional geophysical investigations of the mound; c) continuation of geomorphological investigations in the

* Üçüncü mevsim çalışmalar 25 Temmuz ile 14 Ağustos tarihleri arasında yürütüldü. Değerli ve çeşitli katkılardan dolayı Bakanlık Temsilcisi N. Şentürk'e en içten teşekkürlerimizi sunuyoruz. Ayrıca Muğla Valisi, Fethiye Kaymakamı, Fethiye Arkeoloji Müzesi Müdürü ve görevlilerine, Muhtar N. Aktan'a ve bütün Çaltılar halkına minnet borçluyuz. Aynı zamanda İ. Özgen, T. Korkut, M. Bachman, O. Köse, H. Köktürk, J. Coulton ve D. French'e çalışmalarımıza gösterdikleri ilgiden dolayı teşekkür ederiz.

Arkeolojik çalışmalarımıza INSTAP, Liverpool Üniversitesi (SACE), Bristol Üniversitesi ve Seven Pillars of Wisdom Trust maddi destek sağlamışlardır. Likya Şarapları'nın Yönetim Kurulu Başkanı B. Özkan da aynı yardımlarla destek olmuştur. Okulların restorasyonuna R. Bradford McConnell Vakfı ile özel sponsorlar maddi destek vermiştir. British Institute at Ankara önemli olanaklar ve değerli yardımlar sağladı. Bu raporu kaleme alanların yanı sıra çalışmalara katılanlar: M. Kibaroglu (Tübingen Üniversitesi); A. Arı ve A. Duran (Bursa Uludağ Üniversitesi); B. N. Öz (ODTÜ); A. Brown ve H. Osborne (Bristol Üniversitesi); S. Williams, M. Young, D. Bradshaw, S. O'Neill ve K. Edwards (Liverpool Üniversitesi); W. Eastwood (Birmingham Üniversitesi) ve de Ç. Şenkul (Afyon Kocatepe Üniversitesi).

* Our third season took place between 25 July and 14 August. We offer our warmest thanks to our temsilci N. Şentürk for her invaluable and manifold contributions to the project. We are also extremely grateful to the Vali of Muğla, the Kaimakam of Fethiye, the Director and members of staff of the Archaeological Museum in Fethiye, the muhtar (N. Aktan) and all the people of Çaltılar. We also thank İ. Özgen, T. Korkut, M. Bachman, O. Köse, H. Köktürk, J. Coulton, and D. French for their interest in our project.

Financial support for our archaeological work came from INSTAP, the University of Liverpool (SACE), the University of Bristol, and the Seven Pillars of Wisdom Trust. B. Özkan of Likya Şarapları generously provided sponsorship in kind. Financial support for the restoration of the schools came from the R. Bradford McConnell Trust and private sponsors. The British Institute at Ankara provided essential facilitation and other valuable assistance. Besides this report's authors, the participants were: Dr. M. Kibaroglu (University of Tübingen); A. Arı and A. Duran (Uludağ Üniversitesi); B. N. Öz (METU); Dr. A. Brown and H. Osborne (University of Bristol); S. Williams, M. Young, D. Bradshaw, S. O'Neill, and K. Edwards (University of Liverpool); Dr. W. Eastwood (University of Birmingham); and Ç. Şenkul (Afyon Kocatepe Üniversitesi).

Res. 1 Son Tunç Çağı ağız kenarı parçası
Fig. 1 Late Bronze Age rim sherd

kullanılmış devşirme antik malzemenin incelenmesi; e) sosyal destek faaliyetleri ve f) köyün terk edilmiş iki okulunda restorasyon programının devreye alınması, uygun depolama tesislerinin yanı sıra bir kazı evi ile toplanma ve ziyaretçi merkezi kurulması.

Malzeme Çalışmaları: Höyükteki yerleşmenin evrelerine ve yürüttüğü geniş kapsamlı ticaret ağına ilişkin daha çok bilgi edinmek amacıyla seramikler ve diğer bulguların yayınlanması için çalışmalarımızı sürdürdük. Eldeki malzemenin çoğunun geç Kalkolitik (İ.Ö. geç 4. binyıl), İlk Tunç (İ.Ö. 3. binyıl) ve orta Demir / Arkaik (İ.Ö. 9. ve 6. yy.) dönemleri arasında tarihlendiği anlaşılmaktadır. Sayılarının azlığına rağmen dönemin Hitit, Mısır ve Ugarit belgelerinde görülen Lukka insanlarıyla bu topraklardaki yerleşmelere gönderme yaptıkları gözönüne alındığında, 2. binyıla ait malzemelerin bulunması önem taşır (Res. 1). Bunlara ek olarak Tunç Çağı'ndan hemen sonra yerleşimin devam ettiğine dair ilk bulgular olan erken Demir Çağı'na (İ.Ö. yak. 11-10. yy.'lar) ait bir grup çanak çömlek parçası tespit edilmiştir. Demir Çağ seramiklerinin incelenmesi yerel olarak üretilmiş malların yaygın olduğunu göz önüne sermekle kalmayıp, aynı zamanda çoğunlukla 10. ve 6. yy.'lar arasına tarihlenen ithal edilmiş malzemenin de varlığını göstererek Çaltılar'ın bu dönemde hem Anadolu (Phrygia, Lydia, Karia ve Batı Anadolu kıyı şeridi), hem de daha geniş çapta Akdeniz (Atina, Korinth, Euboia, Khios) ile olan bağlantılarını yansıtmaktadır (Res. 2). Birçoğu büyük, çok süslü kaplar olan bu ithal mallar yerleşmenin bölge içerisindeki olası konumuna dair ipuçları verir. Roma Dönemi'nden Bizans/İslam Dönemi'ne uzanan çok az sayıdaki çanak çömlek parçasını saymazsak, bulgular yerleşimin İ.Ö. 6. yy. ortalarında sona erdiğine işaret etmektedir, bu ise Lykia'nın o tarihte Perslere bağlanmasıyla ilişkili olabilir. Sahanın en belirgin çanak çömleklere bazılarını Tübingen Üniversitesi'nde analiz edilip kimyasal ve petrografik sınıflandırılması yapılmak üzere

Res. 2 Yerel Demir Çağı parçaları (c, f) ile Anadolu'dan (d, g) ve Ege bölgesinden (a, b, e) ithal edilmiş mallar
Fig. 2 Locally produced Iron Age sherds (c, f) and imported wares from Anatolia (d, g) and the Aegean region (a, b, e)

environs of the site; d) a survey of reused ancient materials (spolia) in the modern village; e) outreach activities; f) and the start of a restoration programme of two abandoned schools in the village, to create proper storage facilities, a dig-house as well as a community and visitor centre.

Artefacts Studies: We continued the study for publication of the ceramics and other finds, gathering more information concerning phases of occupation on the mound and further evidence for the extensive and wide-ranging trade networks in which our site was engaged. Most of our material appears to date to the Late Chalcolithic (Late 4th millennium B.C.), Early Bronze Age (3rd millennium B.C.), and Middle Iron Age/Archaic periods (9th-6th centuries B.C.). Despite its paucity, the presence of 2nd Millennium material (Fig. 1) is significant, in view of the references to the Lukka people and settlements in this area, which appear in Hittite, Egyptian, and Ugaritic documents of that era. In addition, a small group of Early Iron Age sherds (c.11th-10th centuries B.C.) was identified, providing the first evidence of occupation continuing soon after the Bronze Age. Examination of the Iron Age ceramics highlighted the prevalence of locally produced wares, but also the presence of imported materials dating mostly to between the 10th and 6th centuries, reflecting Çaltılar's connection with both Anatolia (Phrygia, Lydia, Caria and the Western Anatolian littoral) and the wider Mediterranean (Athens, Corinth, Euboia, Chios) during this period (Fig. 2). Many of these imports are large, highly decorated vessels, hinting at the site's potential status within the region. With the exception of a tiny quantity of Roman through Byzantine/ Islamic sherds, our finds suggest that occupation ceased at the site in the mid-6th century B.C., which may relate to the Persian annexation of Lycia at that time. Dr. M. Kibaroglu collected further ceramic samples, to be analysed at the University of Tübingen, to characterise

Dr. M. Kibaroğlu tarafından toplandı. Ayrıca, yerleşmede metalurjik ya da diğer faaliyetlerin yapılıp yapılmadığını tespit etmek üzere Liverpool Üniversitesi'nde yürütülecek analizler için cüraf numuneleri alındı.

Jeofizik İncelemeler: Jeofizik yüzey araştırmalarının üç amacı vardı: Yerleşmenin sınırlarını daha iyi incelemek, höyüğün yapısını anlamak ve ilk olarak 2008 yılındaki manyetometre araştırmasında kuzeydoğu köşesinde saptanmış anomalilere ilişkin daha fazla bilgi toplamak.

İlk önce manyetik duyarlılık probu yardımıyla höyük ve komşu alanlar iyice araştırıldı. Bu yöntem doğal topraklara nazaran arkeolojik faaliyeti tespit etmeye yarar, çünkü yanmanın sebep olduğu manyetik duyarlılık sapmaları 'doğal' seviyelerinden ayırt edilebilir, böylece manyetik duyarlılık seviyeleri höyüğün görülebilir sınırlarının ötesinde doğal zemin seviyesine düşerken yerleşmenin sınırlarının saptanmasına olanak verir. Ne var ki, ister zemin pedolojisinin özelliği, ister çağdaş tarım uygulamaları (örn. potas veya nitrat ile gübreleme gibi) nedeniyle olsun, okunan değerlerde ince farkları tespit etmek mümkün olmadı ve sonuçlardan bir yorum yapılamadı.

Sahanın toprak altı katmanlarında, birkaç metreye varan derinlikte, dikey 'dilimler' açan jeofizik analiz sistemi elektrik direnci tomografisi kullanılarak ikinci bir yüzey araştırması yapıldı. Bütün sahada kuzeyden güneye 10 m. aralıkla 25 m. uzunluğunda doğu-batı yönlü profil alındı. Bu profillere göre höyüğün gözle görülür sınırları aynı zamanda yerleşimin de sınırınıdır. Çünkü profillerde güneydeki tarlalarda belirgin bir değişim görüldü. Buysa 2008 yılında yapılan ve aynı zamanda arkeolojik bulguların sayısında bu noktadaki anı düşüğe işaret eden kapsamlı, yoğun ve manyetometreli yüzey araştırmalarının sonuçlarıyla tutarlıdır. Elektrikli tomografi profilleri höyüğün yüzeyinde, kuzey tarafı hariç, anomalileri yüzeyden itibaren 4 m. derinliğe kadar tespit edilebilen görece homojen derin dolgu tabakaları bulunduğunu gösterdi. Höyüğün merkez ve güney alanlarında 'boş' jeo-elektik profilleri andıran derin setlere yol açan yoğun tarım ve teraslama yapıldığı açıkça bellidir.

2008 yılındaki manyetometre incelemesi sırasında yerleşimin kuzeydoğu köşesinde tespit edilmiş kuzeyden güneye dikdörtgen anomalili kısımda birer metre aralıklarla yoğun profil alınmıştır. Buralarda anomali yüzeyden itibaren 2.5 m. derinliğe kadar açıkça saptanmıştır (Res. 3). Bu sonuçlar kayda değer büyüklük ve derinlikteki taş yapının kalıntıları olan söz konusu anomaliyle tutarlılık göstermektedir.

Jeomorfolojik İncelemeler: Dr. W. Eastwood ile Ç. Şenkul organik açıdan zengin suya doymun dolguları

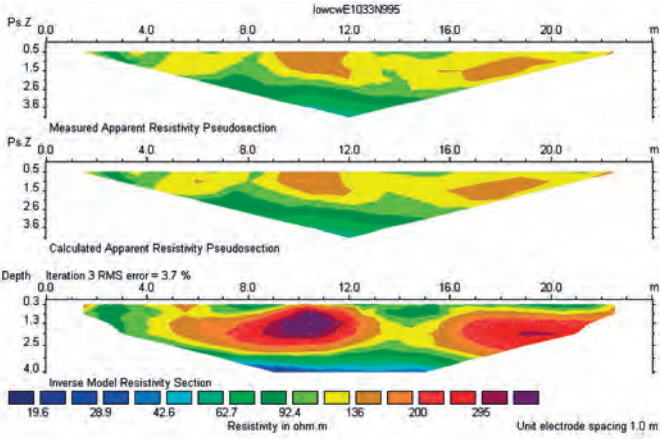
chemically and petrographically some of the site's most distinctive wares. In addition, many slag samples were collected for analyses to be carried out at the University of Liverpool, to ascertain whether metallurgical or other activities took place at the site.

Geophysical Investigations: *The geophysical survey had three aims: to investigate further the limits of the settlement, to understand the structure of the höyük and to gather more information about anomalies in the north-east corner first identified by magnetometer survey in 2008.*

First, a complete survey of the mound and adjacent areas was made using a magnetic susceptibility probe. This method can identify archaeological activity against background levels of natural soils because burning causes magnetic susceptibility spikes that can be differentiated from 'natural' background levels, making it possible to determine the limit of the settlement as magnetic susceptibility levels dropped away to background levels beyond the visible limits of the höyük. However, due to either the nature of the background pedology or contemporary agricultural practices (e.g. fertilising with potash or nitrates), it was not possible to identify such subtle differences in the readings and the results were inconclusive.

A second survey was completed using electrical resistance tomography, a system of geophysical analysis that produces vertical 'slices' through the subsoil stratigraphy of sites to a depth of several metres. A series of 25 m. long east-west profiles were taken across the site from north to south at 10 m. intervals. These suggest that the visible limits of the höyük are indeed also the limits of the site, as there was a marked change in the profiles beyond its edges in fields to the south. This is consistent with the results of the 2008 extensive, intensive, and magnetometer surveys, which also indicated a sharp drop-off in archaeological finds at this point. The electrical tomography profiles indicated that across the surface of the höyük there are deep layers of relatively homogenous fill, except in the north, where anomalies were identifiable from the surface to depths of four metres. The central and southern areas of höyük have evidently been subject to intensive agriculture and terracing, leading to the accumulation of deep soil lynchets that produce seemingly 'empty' geo-electric profiles.

In the northeast corner of the site, where a rectangular anomaly had been identified by the 2008 magnetometer survey, an intensive sequence of north-south profiles were taken at one metre intervals. In these the anomaly was clearly visible at depths from the surface down to

Res. 3 Höyüğün kuzeydoğu ucundaki yapının elektrik direnci tomografi profili

Fig. 3 An electrical resistance tomography profile of the building in the northeast corner of the höyük

incelemek üzere paleo-çevresel veriler sağlayabilecek başka çökelti çekirdekleri çıkarmak amacıyla yerleşmenin bitişiğindeki alüvyon alanların değer tespit çalışmaları için Çaltılar'ı ziyaret etti. Aynı zamanda analizleri sayesinde önemli paleo-iklimsel bilgiler verebilecek speleotem oluşumlarının varlığını kesinleştirmek için yakınlardaki bir mağarada ön çalışmalar yürüttüler. Ayrıca eski Çaltılar Köyü'nün yukarısındaki ardıc meşesi ormanında bulunan rakımsal kesite Tauber polen tuzakları yerleştirdiler. Modern polen numuneleri modern polen/bitki örtüsü arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamamızı sağlayarak antik polen verilerini daha iyi yorumlamamıza yardım edecektir.

Spolia Araştırmaları: Köyde gözle görülen spolia malzemenin belgelenmesine yönelik bir kayıt sistemi geliştirildi. Çaltılar Köyü halkının içten yardımları sayesinde S. Williams ev ve ortak alanlar içinde kullanılmış klasik taş işçiliğine ait 16 parçayı tespit etti. Bunların arasında sütun başlıklarıyla tamburları, işlenmiş bloklar ve diğer mimari parçalar vardı. Kayda geçirilen parçaların çoğu İ.S. 2. yy.'a tarihlenir ve eski camiye yakın alanlarda (köyün en eski bölümü olan Cuma Mahallesi'nde) bulunur (Res. 4). Gelecekte spolia veri tabanına başka kayıtlar da girilmesi beklenmektedir.

Sosyal Destek Faaliyetleri: Bu yılki destek faaliyetlerimiz köy cemaatinde demografik, sosyal ve siyasal kesimleri temsil eden kişilerle ve odak gruplarla görüşme ve toplantılar şeklinde gerçekleşti. Köylülerin yerel mirasları karşısındaki tavırları ve özellikle köyün kendi tarihine, daha genel kapsamlı kültürel miras sorunlarına ilişkin anlayışlarında ve kronoloji algısındaki değişiklikler açısından bizim faaliyetlerimizin onlar üzerinde bıraktığı

Res. 4 Çaltılar Cuma Mahallesi'nde geleneksel bir evin dış duvarında Korinth sütun başlığı parçası

Fig. 4 Fragment of Corinthian-style capital in the exterior wall of a traditional house in the Cuma quarter of Çaltılar

2.5 m. (Fig. 3). These results are consistent with this anomaly being the remains of a stone-built structure of considerable size and depth.

Geomorphological Investigations: Dr. W. Eastwood and Ç. Şenkul visited Çaltılar to appraise the alluvial area adjacent to the site with a view to retrieving future sediment cores to investigate potential organic-rich waterlogged deposits, which may yield palaeoenvironmental data. In addition, they undertook a preliminary appraisal of a nearby cave to ascertain the presence of speleothems, the analysis of which may yield important palaeoclimate information. They also deployed a series of Tauber pollen traps on an altitudinal transect in the heavily grazed Juniper-oak woodland above the old village of Çaltılar. The collection of modern pollen samples improves our understanding of modern pollen/vegetation relationships, and this can help to produce firmer interpretations of ancient pollen data.

Survey of Spolia: A recording system was established for the documentation of visible spolia in the village. With the kind assistance of the villagers of Çaltılar, S. Williams was able to record 16 pieces of classical stonework incorporated into houses and public areas. These included column capitals and drums, worked blocks and other architectural fragments. The recorded pieces mostly date to the 2nd century A.D. and are found in areas close to the old mosque ('Cuma' district, the oldest part of the village) (Fig. 4). It is expected that more entries will be added to the spolia database in future.

etki hakkında bilgi edinmek kadar araştırmalarımızdan beklediğimiz hedef ve sonuçlarını onlara aktarmak amacıyla görüşmeleri B. N. Öz yürüttü.

Eski Okulların Restorasyonu: Muğla Valiliği ve Fethiye Kaymakamlığı'nın nazik izinleriyle projemiz kapsamında Çaltılar Köyü'ndeki terk edilmiş iki okul binasını kullanma hakkı verildi, bu sayede hem yeterli depolama ve barınma hem de bir toplanma ve ziyaretçi merkezi kurma olanağı bulmayı arzuluyoruz. Richard Bradford McConnell Trust ile birkaç bağımsız sponsorun cömert bağışları sayesinde bu iki binadan birinin restorasyonu bu yaz boyunca neredeyse tamamladık. Önümüzdeki yıl bu işi bitirmek için yeterli kaynak bularak diğer bina-daki işlere başlamayı umut ediyoruz.

Outreach Activities: *This year our outreach activities took the form of a series of interviews and meetings with individuals and focus groups representing a range of demographic, social, and political sections across the village community. These interviews were conducted by B. N. Öz, with the aim of communicating our research objectives and results as well as gathering information about the villagers' attitudes to their local heritage and the impact of our activities on those attitudes, particularly in terms of changing understandings of the history of the village itself, broader heritage issues, and perceptions of chronologies.*

Restoration of Abandoned Schools: *By kind permission of the Vali of Muğla province, and of the Kaimakam of Fethiye, our project has been granted the use of two abandoned school buildings in Çaltılar village, which we hope will provide adequate storage and accommodation facilities as well as a community and visitor centre. Thanks to generous donations from the Richard Bradford McConnell Trust and a few individual sponsors, this summer we nearly completed the restoration of one of these structures. Next year we hope to raise sufficient funds to finish this task, and to start work on the other building.*